
Razdjelovljena zajednica i mnoštvenost egzistencije

(Bernard Harbaš,
Zajednica bez zajedništva: filozofija zajednice Jean-Luca Nancyja,
Naklada Breza, Zagreb, 2013)

Iako se pojavila na policama knjižara prije ravno tri godine, knjiga zeničkog autora i univerzitetskog profesora Bernarda Harbaša aktuelnošću teme izanimljivim pristupom iznova podstiče na promišljanje fenomenâ zajednice koji se, očito je, izlazio odveć kolokvijalnim podrazumijevanjem društvene interakcije kao formalnog odnosa između subjekata iza kojeg ne stoje dublji interpersonalni porivi.

Uvodeći čitaoca u problem tumačenja zajednice francuskog filozofa Jean-Luca Nancyja, Harbaš pristupa detaljnom i više nego opravdanom povijesno-filozofskom pregledu ili retrospektivi fenomena zajednice, od nacionalnih zajednica u 19. stoljeću kada se “počinje praviti jasna razlika između etnije, kao grupacije koja dijeli običaje, jezik i kulturu naroda, kao skupine koja teži ostvariti političku neovisnost, i nacije kao politički samosvjesne zajednice”, preko antagonističkog modela sa akcentom na filozofiranje Carla Schmitta, Heideggerovog uvođenja egzistencijala kao fundamentalnog ustrojstva i karakteristika tubitka (“Jedna od osnovnih karakteristika tubitka je da živi s drugima u svijetu.”) i reafirmiranja starogrčkog polisa kao idealnog oblika zajednice kod Hanne Arendt, pa do postmodernih teorija o ovom danas više nego intrigantnom pojmu.

Ovakav uvod u Nancyja je očito bio nužan kako bi se iznijeli dublji povijesni izvori njegove psihoanalize, odnosa filozofije i književnosti,

same umjetnosti, religije i, dakako, problemâ egzistencije i zajednice. “Kategorijalni aparat” njegove filozofije, odnosno koncept razumijevanja zajednice, prema Harbašu, jesu fenomeni bitak-zajedno, singularni pluralni bitak, razdjelovljenost, dioništvo, tijelo, političko i tako dalje. Putem njihovog razumijevanja moguće je vjerodostojnije iznijeti dva Nancyjeva osnovna polazišta u razumijevanju zajednice: mnoštvenost egzistencije i smrt. Iznoseći čitaocu svoje viđenje filozofije ovog francuskog filozofa, konkretnije njegove ideje razdjelovljene zajednice, autor navodi da je nemoguće govoriti o bilo kakvom privilegiranom odnosu u koji egzistencija ulazi, “drugim riječima, egzistencija kao mnoštvena (jer ju čini mnoštvo smislova) je određena i mnoštvom relacija”. To je zbog toga, pojašnjava Harbaš, Nancyjevo gledište, što svaki put neku relaciju “nagriza” neka druga. S druge strane, pojmom razdjelovljenja (prema Blanchotu nešto što je s ove ili s one strane djela) Nancy želi otvoriti kritiku svakog oblika totalitarizma.

Pojam smrti, koji je inače preokupacija velike većine egzistencijalista, u Harbaševoj vizuri Nancyjeve filozofije jest fundamentalno određenje bilo koje egzistencije, a ona se razumijeva na dva načina: “kao nešto što se ne može oduzeti egzistenciji (jer svako ovladavanje smrću drugog predstavlja totalitarizam) i kao nešto što se događa uvijek u zajednici, jer se smrt uvijek objavljuje drugome i od strane drugog”.

Ovakav misaoni obuhvat fenomena smrti je ponovo bitan kako bi se ukazalo na problem totalitarizma, ovaj put u vidu ovladavanja smrću drugog kao prijetnje razdjelovljenoj zajednici. Konačna sugestija Nancyjeva jeste da je smrt takav konstituens egzistencije koji treba biti neotuđiv kao i sami život.

U četvrtom poglavlju svoje knjige Bernard Harbaš detaljno iznosi neke od kritika Nancyjeve filozofske pozicije, posebice Mauricea Blanchota i njegovog pobijanja Nancyjevog ontologiziranja zajednice izloženo u knjizi *Neobjavljena zajednica*, čime je knjiga

poprimila potrebnu cjelinu monografskog obuhvata jednog mišljenja.

Tekst Bernarda Harbaša *Zajednica bez zajedništva: filozofija zajednice Jean-Luca Nancyja*, koji je inače bio osnovica njegovog doktorskog istraživanja, više je nego interesantan i dovoljno intrigantan kako bi se preporučio čitaocima, kako onim koji se žele na jednom mjestu upoznati sa političkom filozofijom Jean-Luca Nancyja, tako i onima koji, tragom navedenog mišljenja, imaju namjeru baviti se fenomenom zajednice. Iz ovih razloga preporučujem knjigu za iščitavanje.

Spahija Kozlić